

Te gast in de Hout – Wensbeeld voor nieuwbouw in een oude omgeving

Al bijna 90 jaar is er een ziekenhuis gevestigd in de Alkmaarder Hout. Dat lijkt erg lang, maar vergeleken met de 410 jaar voor de Hout gaat het om een nieuwkomer. In die 90 jaar heeft het ziekenhuis beslag gelegd op een flink deel van de Hout, al was dit voornamelijk weiland (achter Kadettenschool) of tuinderijen (Kraakmantuinen).

Volgens de huidige plannen zal het ziekenhuis in drie fasen vernieuwd worden:

- in de eerste fase nieuwbouw tegen de Westerhout aan
- in de tweede fase vervanging van de overige oudbouw
- in de derde fase vervanging van de jaren-90 nieuwbouw op de Kraakmantuinen.

Op dit moment is sprake van mogelijke kap in de Westerhout en is er nog veel onduidelijkheid over andere zaken die negatief kunnen uitpakken voor de Hout en omwonenden.

ANIMO en omwonenden vinden dat het ziekenhuis te gast is in de Hout. Een gast mag genieten van wat de gastheer aanbiedt, zoals een “healing environment” voor de patiënten, maar hoort het gastverblijf wel in goede staat te houden.

Een wensbeeld voor de Hout en omwonenden

Tot dusverre is de discussie gegaan over de nieuwbouw en (het beperken van) de negatieve gevolgen voor de Hout en/of bewoners rond het ziekenhuis. Maar het is ook zaak om te kijken welke positieve ontwikkelingen er mogelijk zijn in alle drie fasen:

- voor de Hout per saldo een versterking van de natuurwaarde en een betere verblijfskwaliteit voor bezoekers, bijvoorbeeld door aanleg van ecologische corridors tussen delen van de Hout
- voor omwonenden per saldo een betere woonkwaliteit, bijvoorbeeld voldoende privacy tegen inblik vanuit het ziekenhuis.

Hierna schetsen we in een aantal punten het gewenste beeld van een vernieuwd ziekenhuis in de Hout (zie ook de bijgevoegde kaart). Dit wensbeeld is een concretisering van een eerder opgestelde visie met alle relevante actoren [INBO, 2010]. Het wensbeeld is bedoeld als input voor NWZ en Gemeente bij het ontwerpen van een bouwplan en de daarbij horende regelgeving.

Het wensbeeld is nog niet getoetst op haalbaarheid, maar er is wel geprobeerd een complete en consistente set van wensen te formuleren op basis van momenteel beschikbare informatie. Er zal nader gekeken moeten worden naar de invulling van de wensen, in afweging met de belangen van NWZ en Gemeente.

a. Kwetsbare Westerhout versterkt

De Alkmaarder Hout heeft meerdere functies; naast mogelijkheden voor recreatie (kinderboerderij) en cultuur (muziek) biedt het bewoners in omliggende wijken rust, ruimte en natuurervaring. De Westerhout heeft binnen de Hout een unieke positie:

- het is het grootste aaneengesloten groengebied van de Hout
- het heeft als enige deel van de Hout de functie “Natuur”
- hier zijn de enige plekken waar men nog echte stilte kan ervaren.

Dit deel van de Hout is al een stuk gekrompen door nieuwbouw op de Kraakmantuinen in 1995, volgens de Gemeente de “laatste” uitbreiding ten koste van de Hout [BP, 1985].

Om de natuurfunctie te behouden is niet alleen aantasting van de Westerhout uit den boze, maar wordt deze juist versterkt door het aanleggen van verbindingzones met andere groengebieden (zie Robuustere natuur).

Het stuk Westerhout dat direct grenst aan de nieuwbouw kan door patiënten en hun bezoek gebruikt worden als plaats om tot rust te komen. Daarom worden aan deze zijde van de nieuwbouw geen activiteiten gesitueerd die de stilte in het bos verstoren.

b. Ver“Hout”ing van het NWZ terrein

NWZ heeft mede gekozen voor bouwen in de Hout vanwege het positieve effect van uitzicht op groen voor de genezing van patiënten (z.g. healing environment). Kamers aan de zijde van Westerhout hebben uitzicht op het groen, maar andere patiënten zouden er ook baat bij hebben.

Daarom wordt het gehele ziekenhuisterrein vergroend, voor zover niet bestemd voor nieuwbouw of voor parkeren (zie ook Parkeren uit het zicht).

Het terrein was oorspronkelijk deel van de Hout, maar is destijds door de Gemeente aangekocht voor vestiging van een ziekenhuisvoorziening [Koolwijk, 1970]. Nu daarvoor minder grond nodig is wordt een deel van het terrein, via vergroening, terug gegeven aan de Hout (zie ook Compensatie)

c. Ombuigen trend door compensatie eerder verlies van groen

Bij de laatste grootschalige nieuwbouw is een flink deel van de Hout verdwenen (zie Kwetsbare Westerhout). In 2001 is ook de bijzondere binnentuin bij Westerlicht omgezet in bestrating en tijdelijke units. In beide gevallen heeft geen compensatie elders plaats gevonden.

Maar in het tweede geval zijn afspraken gemaakt over versterking van de ecologische verbinding langs de sloot die loopt tussen Westerlicht en de MCA bouw [Convenant, 2001].

Om de historische trend van stapje bij stapje aantasten van het groen in de Hout te doorbreken wordt er maximaal gecompenseerd met extra/nieuw groen op het ziekenhuisterrein.

Alle ruimte die in de toekomst niet meer nodig is voor ziekenhuis functies, inclusief die op Westerlicht, wordt gebruikt voor groen Dit wordt flexibel geregeld door in het bestemmingsplan de gemengde bestemming “ziekenhuis/Hout” te geven aan het bestaande ziekenhuisterrein.

d. Robuustere natuur via verbindingzones

De sterke versnippering van de Hout (zie Rondje Hout) is slecht voor de natuur. Diersoorten handhaven zich slechter in kleine aparte gebiedjes, nog versterkt door de komende klimaatverandering.

Daarom wordt het groen van de Westerhout verbonden met het (extra gecreëerde) groen op het ziekenhuis terrein en met het deel van de Hout bij Huize Voorhout. Een direct te realiseren verbinding loopt tussen Westerlicht en het oorspronkelijke MCA ziekenhuis, door de tuin bij de vijver en dan richting toegang Wilhelminalaan (zie ook Compensatie). Er komt een tweede verbinding dichterbij de Metiusgracht, zodra het laatste deel op de Kraakmantuinen is gesloopt.

Wegen tasten de kwaliteit van ecologische verbindingen sterk aan. Daarom wordt bij kruising van wegen de verkeersdruk zo laag mogelijk gemaakt. Bij kruising van de corridor met de Wilhelminalaan wordt dit gerealiseerd door verplaatsing van de hoofdingang (zie ook Ontsluiting autoverkeer) .

Bij kruising van de Julianalaan gebeurt dit door sluipverkeer door de Hout te weren (zie Opties Julianalaan). Hier worden zeker geen nieuwe barrières opgeworpen, zoals een ambulanceroute over de Julianalaan en door de Westerhout (zie ook Nieuwe SEH).

e. Nieuwe SEH met ontsluiting via eigen terrein

De Spoed Eisende Hulp (SEH) wordt verplaatst naar de nieuwbouw omdat daar de medische functies voor acute zorg komen. De SEH komt op de plek waar de nieuwbouw grenst aan de “oude” nieuwbouw op de Kraakmantuinen zodat:

- er maximaal gebruik gemaakt kan worden van de medische functies aldaar
- dit pas in 2030 afgeschreven gebouw lang blijft functioneren voor de acute zorg.

De huidige ontsluiting van de SEH via rondweg, radialen en Metiusgracht functioneert zonder grote problemen met aanrijtiden of overlast voor direct omwonenden.

De ambulances blijven gebruik maken van de Metiusgracht, en rijden om de “oude” nieuwbouw heen naar de nieuwe SEH (deze optie is al uitgewerkt door de Gemeente [Plan B, 2012]). Als later meer gesloopt is kunnen de ambulances meer direct over het terrein naar de SEH rijden.

Dit is veel minder gecompliceerd dan een voorgestelde ontsluiting via de Julianalaan en nieuwe weg door de Westerhout omdat:

- de laan, met 6000 auto/dag en veel fietsverkeer, nu al niet voldoet aan duurzaam veilig eisen en de snelheid remmende drempels bij de kindervoorzieningen verwijderd moeten worden
- er bomen langs de Julianalaan gekapt moeten worden voor aanleg van aparte fietspaden
- doorstroming toch niet gegarandeerd is vanwege de vele begrafenistoeten
- sluipverkeer door de Hout niet meer aangepakt kan worden (zie ook Opties Julianalaan)
- de nieuwe weg door de Westerhout nog meer versnippering geeft (zie ook Robuustere natuur)

f. Kadettenschool en Westerlicht in oude glorie

Het historisch beeld van de Wilhelminalaan met Kadettenschool wordt hersteld via verwijdering van de parkeergarage bij de hoofdingang en het zusterhuis op de hoek Metiusgracht/Wilhelminalaan.

Het in de afgelopen jaren verloederde Westerlicht wordt in ere hersteld en bestemd voor niet publiek trekkende ziekenhuisfuncties, zoals opleiding en kantoren. De zijvleugel van Westerhout kan zo nodig gesloopt worden t.b.v. nieuwbouw in combinatie met groen (zie Ver”hout”ing). Parkeren wordt hier uitgesloten vanwege de ecologische verbinding (zie Robuustere natuur).

g. Wonen alsof er geen ziekenhuis is

De bewoners aan de Wilhelminalaan zijn nu ingesloten tussen de parkeerterreinen bij Westerlicht en bij de hoofdingang. Gelukkig is er ook nog een vijver en een tuin van het ziekenhuis die wat leefruimte scheppen voor de bewoners.

De nieuwbouw komt niet dicht bij de woningen aan de Wilhelminalaan dan nu het geval is. De parkeerterreinen worden op termijn opgeheven (zie ook Kadettenschool) en de ruimte tussen vijver en nieuwbouw blijft tuin (zie ook Robuustere natuur).

De privacy van de bewoners wordt gewaarborgd door voldoende hoge bomen in de tuin bij de hoofdingang, tegen inkijk vanuit het beddenhuis, en door struiken langs paden tegen inkijk vanaf routes over het NWZ terrein (zie ook Rondje door de Hout).

De bewoners aan de Metiusgracht krijgen na sloop van zusterhuis en ketelhuis uitzicht op een groene rand die elke soort overlast van parkeren op het NWZ terrein voorkomt (zie Parkeren uit zicht).

De bewoners aan de Akerslaan, met name woningen grenzend aan het parkeerterrein rond de “oude” nieuwbouw, zullen na de derde fase niet meer uitkijken op hoogbouw of auto’s, maar op groen (zie ook Robuustere natuur). Daarmee wordt ook hun privacy gewaarborgd.

Voor alle omwonenden wordt nachtelijke zichtverstoring waar mogelijk voorkomen, bijvoorbeeld door afscherming van lichtbronnen richting de woningen.

h. Rondje door de Hout via het ziekenhuisterrein

De Hout is het meest versnipperde park van Alkmaar, vanwege de drukke Julianalaan dwars door het park, maar vooral door de massieve ziekenhuisbouw die als een wig in de Hout steekt. Ondanks de grootte van het park kan men nauwelijks 200 m lopen voordat men op een weg of een rand stuit.

Het moet mogelijk worden om een rondje te lopen door de hele Hout, bijvoorbeeld van Kadettenschool naar de Westerhout, dan oversteken naar Hertenkamp en Kinderboerderij, langs de Muzieknis en via het groen bij Huize Voorhout terug naar de Kadettenschool.

Daartoe wordt een looproute gemaakt tussen de Westerhout en het ziekenhuisterrein/Wilhelminalaan, eventueel in combinatie met een groene verbindingzone (zie Robuustere natuur). De route over het NWZ terrein wordt openbaar toegankelijk, net zoals elders in de Hout.

i. Parkeren uit het zicht

Om overlast in de omliggende buurten te voorkomen worden voldoende parkeerplaatsen gerealiseerd voor bezoekers en personeel. Dit gebeurt m.n. voor personeel in de uit te breiden Singelgarage (die daar reeds op ontworpen is) en voor de rest op eigen terrein. Het NWZ parkeren in de Hout (op de Harddraverslaan) verdwijnt zo snel mogelijk conform de in het verleden gemaakte afspraken. De parkeerbehoefte wordt per bouwfase aangepast aan nieuwe ontwikkelingen, zoals minder (polikliniek) bezoekers.

Uitzicht op enkele voetbalvelden met geparkeerde auto's op het maaiveld is niet het healing environment dat NWZ nastreeft. Daarom worden de plaatsen op eigen terrein eerst onder de bebouwing gerealiseerd; deze zijn bestemd voor bezoekers die minder mobiel zijn. De rest komt in een aparte voorziening, in twee lagen en enigszins verdiept, die visueel is afgeschermd richting Metiusgracht (zie ook Wonen).

Indien mogelijk worden ondergrondse delen van de bestaande bouw gehandhaafd en gebruikt als parkeergarage, bijvoorbeeld de kelder met mortuarium op de Kraakmantuinen.

Met deze invulling van het parkeren wordt voorkomen dat vrijkomende ruimte door een kleiner ziekenhuis teloor gaat aan parkeren en niet beschikbaar is voor vergroening (zie ver''Hout''ing).

j. Ontsluiting autoverkeer aan rand van de Hout

Om zoekverkeer in en om de Hout te voorkomen loopt alle autoverkeer van personeel en bezoekers via èèn punt. Dit is de kruising Kennemerstraatweg/Metiusgracht waar het NWZ terrein de kortste verbinding heeft met een belangrijke stedelijke radiaal.

Het in- en uitgaande NWZ verkeer maakt gebruik van de ruimte die ontstaat door afbraak van het zusterhuis. Dit gebeurt zodanig dat de hoek Metiusgracht/Wilhelminalaan een groen aanzicht krijgt. Er geldt een èèn richting systeem met de ingang iets dichterbij de Metiusgracht en de uitgang iets dichterbij de Kadettenschool (om elkaar kruisend verkeer te voorkomen). Hiermee wordt het autoverkeer uit de Hout gehouden en de ecologische verbinding mogelijk (zie Robuustere natuur).

De huidige halte voor het openbaar vervoer op de Wilhelminalaan wordt verplaatst. Deze komt zo dicht mogelijk bij de (nieuwe) hoofdingang, en zo mogelijk op het NWZ terrein zelf (zie ook Robuustere natuur). In dat laatste geval rijden de bussen deels over het NWZ terrein.

De afsluiting voor autoverkeer op de Wilhelminalaan blijft gehandhaafd om te voorkomen dat er extra autoverkeer door de Hout gaat rijden. Fietsverkeer wordt zoveel mogelijk gescheiden van bus- en autoverkeer door de Harddraverslaan uit te voeren als fietspad (met alleen bewonersparkeren).

Vanwege een mogelijk te hoge verkeersdruk bij Kennemerstraatweg/Metiusgracht komt er voor het logistieke verkeer een andere toegangsroute, bijvoorbeeld via de Julianalaan en de huidige P8-route.

k. Opties voor een verkeersarme Julianalaan

Er zijn weinig stedelijke parken waar zo'n drukke weg als de Julianalaan door heen loopt; zelfs in het autogerichte New York lopen geen doorgaande wegen door Central Park. De reden is dat de gebruikswaarde voor parkbezoekers sterk afneemt bij een doorsnijding voor veel auto's.

Het gaat niet alleen om visuele verstoring en het verkeerslawaaï, maar ook om kinderen die niet meer vrij kunnen rondlopen in de Hout. Ook voor sommige diersoorten is autoverkeer "dodelijk"; de eekhoorn is al verdwenen uit de Hout en de populatie van egels staat onder druk.

Uit tellingen in de jaren '90 [Animo, 1999] bleek dat een groot deel van het verkeer door het park bestaat uit auto's die de rondweg mijden en via Hoefplan, Westerweg en Julianalaan naar hun bestemming in Alkmaar rijden. Momenteel wordt het verkeer alleen afgeremd met drempels.

Het drukke autoverkeer is vooral een probleem op het stuk Julianalaan vanaf Wilhelminalaan tot Westerweg, waar het een barrière vormt tussen Westerhout en het deel bij de kinderboerderij (zie ook Robuustere natuur en Rondje door de Hout).

Het sluipverkeer wordt tegengegaan door dit stuk van de Julianalaan een "auto te gast" karakter te geven, met fietsstroken en een 30-km regime, zoals al geldt op de Westerweg. Het stuk Julianalaan vanaf de Kennemerstraatweg blijft voorlopig een 50 km weg vanwege de buslijnen.

Op langere termijn wordt het waarschijnlijk mogelijk om sluipverkeer op de Julianalaan verder terug te dringen via ICT systemen. Maar doorgang voor begrafenistoeten en direct belanghebbenden blijft gewaarborgd.

Verder zal ontsluiting van het vernieuwde ziekenhuis voor gemotoriseerde voertuigen zodanig gebeuren dat dit niet leidt tot extra autoverkeer door de Hout (zie ook Ontsluiting autoverkeer). Dat betekent ook dat ambulanceverkeer niet over de Julianalaan rijdt (zie Nieuwe SEH).

Epiloog

Ooit hebben burgers van Alkmaar zich ingespannen om de Alkmaarder Hout aan te leggen, ter verpozing van alle stedelingen. Veel van hun park is al verloren gegaan maar wij, als hun erfgenamen, willen niet dat hun moeite vergeefs is geweest.

Daarom moet de eerdere uitbreiding op de Kraakmantuinen, zoals ons destijds werd verzekerd, de laatste aantasting van de Hout zijn. Met het hier geschetste beeld wordt de trend omgebogen en gaat het weer opwaarts met de Hout.

ANIMO en bewonersorganisaties, Maart 2017

Redacteur P. Boonekamp

Referenties:

Animo, 1999: Sluipverkeer door de Alkmaarder Hout (met kenteken registratie van autoverkeer rond en door de Hout), April 1999

BP, 1985: Bestemmingsplan Westerhoutkwartier (blz. 23 en 27)

Convenant, 2001: Westerlicht natuurconvenant (afgesloten tussen MCA, Animo en bewonersorganisaties BWJ en Westerhoutkwartier), September 2001

Koolwijk, 1970: 1870 Alkmaar 1970 - 100 jaar Stadsontwikkeling (Belangrijkste Raadsbesluiten, jaar 1891 aankoop grond voor Cadettenschool, in 1928 Ziekenhuis), Hans Koolwijk, 1970, Alkmaar

INBO, 2010: Alkmaarder Hout – Ontwikkelingsvisie (opgesteld in overleg met Animo, bewonersorganisaties, HVA en MCA, onder regie van de Gemeente Alkmaar), Oktober 2010

Plan-B, 2012: MCA in de Hout - Plan B: onderzoek naar een compact, topklinisch en toekomstgericht ziekenhuis in de Alkmaarderhout, Gemeente Alkmaar, September 2012

Annex: Kaart Alkmaarder Hout met ziekenhuis en locatie van wenspunten a t/m k

